

Denna text har varit publicerad i **Nostalgia** illustrerad med bildbyråbilder på bl a The Animals:

DEN FANTASTISKA HISTORIEN OM THE HOUSE OF THE RISING SUN

Rytm & blueslåten *The House Of The Rising Sun* är en av världens genom tiderna största hitlåtar. Den har spelats in av många artister men fick sitt stora genombrott med The Animals 1964. Men låten är betydligt äldre och har troligen sina rötter i Dalarna.

Av Inge Nilsson (text)

Du har säkert hört den många gånger. Den börjar med Hilton Valentines berömda gitarriff, sedan kommer Eric Burdons spruckna mörka, röst med *There is a house...* och Alan Prices suveräna mellanspel på orgel fulländar arrangemanget.

The Animals hade just haft sin första singelhit när Chuck Berry och Jerry Lee Lewis skulle komma till England. Lösningen i konkurrensen var *The House...* Gruppen hade hört den både med bluesångaren Josh White och Bob Dylan som hade den på sin debut-LP 1962. The Animals gjorde en snällare version och skapade ett helt nytt arrangemang. Alla i gruppen var delaktiga men p g a platsbrist på skivan fick bara Alan Price med sitt namn vilket sedan ledde till bråk.

Lång historia

Men Dylan och White var inte först. Historien om *The House of the Rising Sun* försvinner bakåt bland bergen i södra Kentucky. Till en liten otillgänglig håla i bergen kommer Alan Lomax den 15 september 1937 med sin Presto reproducer, en apparat som med en nål gjorde ljudspår i sköra lackskivor, och gör den första kända inspelningen. Han berättar i sin bok *The Folk Songs of North America*:

- I took it down in 1937 from the singing of a thin, pretty, yellow-headed miner's daughter, (Georgia Turner), in Middlesborough, Kentucky.

Veckorna efter spelade Lomax in låten två gånger till i Kentucky med Bert Martin och Daw Henson. Alla sjöng olika texter men ingen visste var låten kom ifrån. Obekräftade uppgifter säger att en *Rising Sun Blues* sjöngs bland svarta bluesartister i New Orleans bordellkvarter på 1920-talet och att den även spelades in då. Lomax menade att *The House...* cirkulerat bland svarta musiker i södern redan före inbördeskriget 1861-65. Men att modern ”sydde de där nya blåjeansen” (vers 4) tyder på att texten inte kom till före 1890-talet. (Jämför Animals: sydde mina nya blåjeans.)

Dan Andersson

Lomax trodde att själva melodin kommit dit med emigranter från 1600-talets England. Men alla håller inte med utan menar att den kommer från Sverige...

Åke Scherp från Vikarbyn, Rättvik är på morssidan släkt med Dan Anderssons mor Augusta Scherp. Han åker omkring tillsammans med sin fru och framför ett Dan Andersson-program med sång, spel och bilder. Han berättar:

- Som barn hörde jag morfar sjunga *Benkvarnen*, en vaggvisa med melodi och text av Dan Andersson. Melodin är kanske en gammal vaggvisa som han tagit upp och gjort om på sitt vis precis som Evert Taube gjorde med sydamerikanska folkmelodier. Tittar man på texten så ser man att den passar till The House-melodin.

- Visan har sedan följt med någon utvandrare till USA i början av 1900-talet och fått en ny text. Jag kommer ihåg när vi hemma i Vikarbyn fick höra Animals i radion och morfar utbrast: - Det är ju Dans låt men med fel text!

Många textversioner

Benkvarnen har en helt annan story än *The House*... Den handlar om människans liv beskriven som en gammal kvarn dit man kommer med ben för malning. Men likheter finns. Båda har fyraradersverser och inledningsraderna är ganska lika. Båda börjar med *Det står* och slutar med ett ortnamn.

Benkvarnen: Det står ett gammalt ruckel vid Hattmomarjaån

The House... (översatt till svenska): Det finns (står) ett hus i New Orleans

Men det finns fler texter. På nätet hittar man många versioner av både den gamla horhusvarianten och *Animals* snälla. Den första handlar om en prostituerad kvinna som slagit följe med en spelare och drinkare och är på väg tillbaka till horhuset "The Rising Sun". *Animals* sjunger om en pojke som ruinerat sig i en spelhåla.

Var låg The Rising Sun?

Flera platser i New Orleans utpekas. Inga byggnader finns kvar men i fransk-kvarteren på 535-37 Conti St. och 826-30 St. Louis St. har arkeologer under 2005 hittat lämningar som styrker att där funnits hotell/bordeller 1808-22 respektive 1862-74. Den sistnämnda drevs av madam Marianne LeSoleil Levant vars franska efternamn betyder "rising sun". I fransk-kvartern fanns även ett Rising Sun på 616 Ursulines St. liksom i Carrolton under slutet av 1800-talet.

Det är få låtar som har sjungits in av så många artister i så många stilar och textversioner, allt från blues över folkrock, reggae, disco, punk till hip-hop av uppåt 140 artister. Förutom de redan nämnda bla Texas Alexander, Joan Baez, The Beatles, The Doors, Marianne Faithfull, Vicky Leandros, Dolly Parton, Pete Seeger, The Platters, Pink Floyd, The Rolling Stones, Nina Simone...

Faktarutor:

THE ANIMALS

Rytm & bluesgruppen The Animals bildades 1962 i Newcastle, England, av Eric Burdon (sång), Alan Price (orgel och keyboard), Hilton Valentine (gitar), John Steel (trummor) och Bryan Chas Chandler (elbas). Gruppen flyttade 1964 till London och fick en mindre hit med singeln *Baby let me take you home*. I juni spelade man in en snäll variant av Josh Whites *The House*... Den 11 juli blev låten etta på englandslistan, den 22 augusti petade den The Beatles *A Hard days night* från förstaplatsen i Australien och den 5 september puttade den ner The Supremes *Where did our love go?* från förstaplatsen på Billboardlistan i USA. Gruppen hade sedan flera hitlåtar bla *Don't let me be misunderstood* och *Bring it on home to me*. Gruppen upplöstes 1969 men den ursprungliga sättningen har återförenats flera gånger.

DAN ANDERSSON

Dan Andersson är vår mest kände och älskade poet. Han föddes 1888 i skolhuset i Skattlösberg, Grangärde finnmark i södra Dalarna, där hans far var lärare. Vid sidan av hårt kroppsarbete bla som kolare skrev han visor och prosa av vilka *Jag väntar vid min mila*, *Omkring tiggarn från Luossa* och *Till min syster* tillhör de mest kända. Dikten *Benkvarnen* kom ut i den första visboken 1915. Han omkom genom cyanväteförgiftning 1920.

ALAN LOMAX

Alan Lomax (1915-2002), från Texas, var en amerikansk folkmusiker som ägnade sitt liv åt att resa runt i världen, främst södra USA och spela in folkmusik för The Archive of American Folk Song of the Library of Congress. Han spelade in över 3000 låtar och gav ut flera böcker med amerikansk folkmusik. Har även skrivit kända låtar som *Tom Dooly* och *Godnight, Irene*.

GEORGIA TURNER

Georgia Turner (1921-1969) från Middlesborough, Kentucky, sjöng som 16-åring in den äldsta kända inspelningen av *The House...* Alan Lomax spelade in henne ytterligare en gång 1963 men hennes royaltty blev sammanlagt endast 117,5 dollar.

BOB DYLAN

Bob Dylan (1941-) från Duluth, Minnesota är en av många kända artister som spelat in *The House...* I maj 1964 träffade han The Animals i England vilket blev avgörande för hans musikaliska utveckling bla fick det honom att övergå från akustisk gitarr till elgitarr.

JOSH WHITE

Josh White (1915-1969) från South Carolina var en av de första och mest kända svarta bluesartister som spelade in *The House...* Gjorde flera inspelningar mellan 1942 och 1960-talet.

THE HOUSE OF THE RISING SUN

(En av flera tidiga Lomaxvarianter)

There is a House in New Orleans
They call the Rising Sun.
It's been the ruin of many poor girl,
And me, O God, for one.

If I had listened what Mamma said,
I'd had been at home today.
Being so young and foolish, poor boy,
Let a rambler lead me astray.

Go to tell my baby sister

Never do like I have done
To shun that House in New Orleans
They call the Rising Sun.

My mother she's a taylor,
She sold those new blue jeans.
My sweetheart, he's a drunkard, Lord, Lord,
Drinks down in New Orleans.

The only thing a drunkard needs
Is a suitcase and a trunk.
The only time he's satisfied
Is when he's on a drunk.

Fills his glasses to the brim,
Passes them around
Only pleasure he gets out of life
Is hoboin' from town to town.

One foot is on the platform
And the Other one on the train.
I'm going back to New Orleans
To wear that ball and chain.

Going back to New Orleans,
My race is almost run.
Going back to spend the rest of my days
Beneath that Rising Sun.